THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., Ltd. —

67 Elizabeth Street Telephone Main 4582

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mai Matter at G.P.O. Toronto, Ontario January 22nd, 1913

דער "פן ירבו" נעשריי אין קענעדע

אפטמאהל זאגט מען ניט ווילענדיג ארויס אן אמת. פון א קליינע בעמערקונג, קען מען אפט דערוויסען זיך דעם אמת'ן גרעדאנק, דעם ווירקליכן בליק אויף דער זאך, מעג עס אויבען אויף זיין וויי פאלירט.

זייט די מלחמה קומט פאר, האבען די קענעדער ענגלישע צייטונגען פונקט ווי די ענגלישע פרעסע פון איבעראל, אנגענומען ווי א שלאם אויפ'ן מויל, אום ניט צו רעדען וועגען די צרות, וועלכע די אידען קומען אויסצושטעהן פון איינער פון די פערבינדעטע. וועגען אלע, וועגען די ארמעניער, מעלגיער, טשעכען, וועגען אלעמען אין פאר אלעמען ווערט געפונען א ווארעם ווארט צו זאגען, בלויז וועגען אידען ניט.

אמת, מען האט איינגיג מאהל דערדעהלט וועגען דער אידישער העלדישקייט, ווי אזוי די אידישע יונגע לייט צייכנען זיך אים, אבער ווי־נען דער אידישער צרה, קיין ווארט.

אין וועגען נאך א זאך, האט די קענעדער פרעסע ניט געקארגט קיין קאמפלימענטען און זיסע פערשפרעכונגען, אז אם ירצה השם, וועגן מיר ווערען זיינען, וועט די אלט־יונגע פאלעסטינא אבגעגעבען ווערען פאר א אידישע מלוכה, אין מען וועט אדורך לעזען די אידען־פראגע, און פון דיעזע האניג־בעפרצטע פערשפרעכונגען, פון די שורות, אין וועלכע די ליעבע קאמפלימענטען זענען געמאכט געווארען, האט מען געקענט גרייך ארויסהעהען אז ווי ניט מיר זאלען ניט זיין, ווי הערליך אונזערע פאלדאטען זאלען ניט זיין, וואלט אלץ בעסער געווען, אז די אידען־פראגע זאל געלעזט ווערען איי'ן חשבון פון'ם טערק, אבי פון אונז זאלען זיי כלייבען דערווייטערט. אין דיעזע געפיהלען ווערען ניט בע־האלטען.

מען קען די קענעדער צייטונגען אנצעהלען א גאנץ היבשע צאהל ארטיקלען, וואו עס ווערט געשריבען וועגען די אידישע "שווילקס", "קאהענס", און אז דיעזע "פאריינערס" (זי ווארט, וואס ווערט אפט בע־נוצט אנשטאט "דזשוס") פערפעסטען אלעס

מיר זענען ווייט פון צו קוקען אויף זאכען מיט פינסטערע ברילען, אבער דאך קען מען דיעזע בעציהונג ארויסזעהן פון די ליכטיגסטע ברילען אפילו אין דעם היגען "טעלעגראם", "מעיל" און אנדערע צייטונגען, קען מען זיך אנשטייסען אויף גענוג אידען־פיינדליכע מאטעריאלען, אבער דאך־קומט עס מעהרסטענס ניט עדיטאריעל. פאר וועלכען די רעדאקציע איז ניט פיעל פערענטוואָרטליך.

מיר בחענגען דאָ אבער א מוסטער, ווי אזוי מען קוקט אויף אונז, וועלכעס איז ערשיינען דוקא עדיטאריעל, אין איינער פון די היגע פער־שפרייטסטע צייטונגען ("סאנדיי ווארלד" פון דעם 5־טען דעצעמבער).

פיעלע פון אונזערע אידישע בירגער, האבען גענוג אורזאכען אום ניט צו שטימען אים שבת. און זיי וועלען דערפאר בעריידט זיין פון בע־מהיליגען זיך אין די קומענדע מוניציפאלע וואהלען. אזוי ווי זיי וואוינען מעהרסטענס אין ווארד דריי, וועט דער פאל, וואס די וואהלען זענען אום שבת דארטען־טרעפען איינינג אלדערמאן־קאנדידאטען. יעדער־פאלס, מעגען מיר ערוואַרטען א קליינעס "וואוט" דאס יאהר, ווייל נישט נור וועלען זיך די אירען צוריקהאלטען פון שטימען, נאר אויף פיעלע "רייטפייערס", וועלען אבווענדענ זיין, ווייל זיי געפינען זיך אין "פראגס".

דער נייי־יאהר טאג ווערט ביי די קאטוליקען בעטראכט ווי זונ־טאג, אבער דאך איז עס קיינמאל ניט געווען קיין ארגימענט פאר ניט האלטען די מוניציפאלע וואהלען אום נייי־יאהר פאקטיש, קומען אלע וואהלען אין די קאטוליישע לענדער פאר אין זונטאגס, אזוי איז עס אין אייראפא, און אין די שפאניש־אמעריקאנישע רעפובליקען.

אין קוויבעק אפילו, האלט מען פאליטישע פערזאמלונגען גאנץ אפט אין די זונטאגס פאר די קירכען. און טעגלעך וועט מען וואלט אין יענעם פראוינץ געוואלט איינפיהרען זונטאג־וואהלען, וואלט קיי־נער ניט געהאט דאגעגען. די מעהרהייט פון אונז אבער אין טאראנטא, וואלטען זיך ביטער בעקלאגט, אויב די אידען וואלטען געווען אין דער מאיאריטעט, אין וואלטען בעשטימט זונטאג אלס דעם טאג, וועו די מוניציפאלע וואהלען זאלען געהאלטען ווערען.

הערט זיך ניט פון דיעזע ווערטער דער אלטער "פן ירבו" געשריי, וואס אונזערע שכנים האבען געגען אונז בענוצט אין אלע צייטען אין אלע יאהרען?

קיינער פון די אידען האט ניט פערלאנגט, אז מען זאל אבלעגען די וואהלען אויף אן אנדער טאג. אפילו יענע פערזאנען, וועלכע האבען זיך געכאפט דאן, וועו עס איז שוין געווען צו שפעט, האבען בלויז פער־לאנגט מען זאל פערלענגערען די וואהלען אויף עטליכע שטונדען, אין דאך הערט זיך דער געשריי פון "פלישתים עליך", אז מען דארף זיך היטען פאר א אידישער מאיאריטעט, ווייל דאן וואלט פיעלעס געמוזט געביטען ווערען.

אלס א בעווייז פון די בעציהונגען פון דער קענעדער פרעסע צו אונז, איז עס מעהר ווי ווערט געשריבען וועגען די אידישע "שווילקס", "קאהענס", און אז דיעזע "פאריינערס" (זי ווארט, וואס ווערט אפט בע־נוצט אנשטאט "דזשוס") פערפעסטען אלעס

מיר זענען ווייט פון צו קוקען אויף זאכען מיט פינסטערע ברילען, אבער דאך קען מען דיעזע בעציהונג ארויסזעהן פון די ליכטיגסטע ברילען אפילו אין דעם היגען "טעלעגראם", "מעיל" און אנדערע צייטונגען, קען מען זיך אנשטייסען אויף גענוג אידען־פיינדליכע מאטעריאלען, אבער דאך־קומט עס מעהרסטענס ניט עדיטאריעל. פאר וועלכען די רעדאקציע איז ניט פיעל פערענטוואָרטליך.

מיר בחענגען דאָ אבער א מוסטער, ווי אזוי מען קוקט אויף אונז, וועלכעס איז ערשיינען דוקא עדיטאריעל, אין איינער פון די היגע פער־שפרייטסטע צייטונגען ("סאנדיי ווארלד" פון דעם 5־טען דעצעמבער).

פיעלע פון אונזערע אידישע בירגער, האבען גענוג אורזאכען אום ניט צו שטימען אים שבת. און זיי וועלען דערפאר בעריידט זיין פון בע־מהיליגען זיך אין די קומענדע מוניציפאלע וואהלען. אזוי ווי זיי וואוינען מעהרסטענס אין ווארד דריי, וועט דער פאל, וואס די וואהלען זענען אום שבת דארטען־טרעפען איינינג אלדערמאן־קאנדידאטען. יעדער־פאלס, מעגען מיר ערוואַרטען א קליינעס "וואוט" דאס יאהר, ווייל נישט נור וועלען זיך די אירען צוריקהאלטען פון שטימען, נאר אויף פיעלע "רייטפייערס", וועלען אבווענדענ זיין, ווייל זיי געפינען זיך אין "פראגס".

דער נייי־יאהר טאג ווערט ביי די קאטוליקען בעטראכט ווי זונ־טאג, אבער דאך איז עס קיינמאל ניט געווען קיין ארגימענט פאר ניט האלטען די מוניציפאלע וואהלען אום נייי־יאהר פאקטיש, קומען אלע וואהלען אין די קאטוליישע לענדער פאר אין זונטאגס, אזוי איז עס אין אייראפא, און אין די שפאניש־אמעריקאנישע רעפובליקען.

אין קוויבעק אפילו, האלט מען פאליטישע פערזאמלונגען גאנץ אפט אין די זונטאגס פאר די קירכען. און טעגלעך וועט מען וואלט אין יענעם פראוינץ געוואלט איינפיהרען זונטאג־וואהלען, וואלט קיי־נער ניט געהאט דאגעגען. די מעהרהייט פון אונז אבער אין טאראנטא, וואלטען זיך ביטער בעקלאגט, אויב די אידען וואלטען געווען אין דער מאיאריטעט, אין וואלטען בעשטימט זונטאג אלס דעם טאג, וועו די מוניציפאלע וואהלען געהאלטען ווערען.

הערט זיך ניט פון דיעזע ווערטער דער אלטער "פן ירבו" געשריי, וואס אונזערע שכנים האבען געגען אונז בענוצט אין אלע צייטען אין אלע יאהרען?

קיינער פון די אידען האט ניט פערלאנגט, אז מען זאל אבלעגען די וואהלען אויף אן אנדער טאג. אפילו יענע פערזאנען, וועלכע האבען זיך געכאפט דאן, וועו עס איז שוין געווען צו שפעט, האבען בלויז פער־לאנגט מען זאל פערלענגערען די וואהלען אויף עטליכע שטונדען, אין דאך הערט זיך דער געשריי פון "פלישתים עליך", אז מען דארף זיך היטען פאר א אידישער מאיאריטעט, ווייל דאן וואלט פיעלעס געמוזט געביטען ווערען.

אלס א בעווייז פון די בעציהונגען פון דער קענעדער פרעסע צו אונז, איז עס מעהר ווי ווערט געשריבען וועגען די אידישע "שווילקס", "קאהענס", און אז דיעזע "פאריינערס" (זי ווארט, וואס ווערט אפט בע־נוצט אנשטאט "דזשוס") פערפעסטען אלעס

מיר זענען ווייט פון צו קוקען אויף זאכען מיט פינסטערע ברילען, אבער דאך קען מען דיעזע בעציהונג ארויסזעהן פון די ליכטיגסטע ברילען אפילו אין דעם היגען "טעלעגראם", "מעיל" און אנדערע צייטונגען, קען מען זיך אנשטייסען אויף גענוג אידען־פיינדליכע מאטעריאלען, אבער דאך־קומט עס מעהרסטענס ניט עדיטאריעל, פאר וועלכען די רעדאקציע איז ניט פיעל פערענטוואָרטליך.

מיר בחענגען דאָ אבער א מוסטער, ווי אזוי מען קוקט אויף אונז, וועלכעס איז ערשיינען דוקא עדיטאריעל, אין איינער פון די היגע פער־שפרייטסטע צייטונגען ("סאנדיי ווארלד" פון דעם 5־טען דעצעמבער).

פיעלע פון אונזערע אידישע בירגער, האבען גענוג אורזאכען אום ניט צו שטימען אים שבת. און זיי וועלען דערפאר בעריידט זיין פון בע־מהיליגען זיך אין די קומענדע מוניציפאלע וואהלען. אזוי ווי זיי וואוינען מעהרסטענס אין ווארד דריי, וועט דער פאל, וואס די וואהלען זענען אום שבת דארטען־טרעפען איינינג אלדערמאן־קאנדידאטען. יעדער־פאלס, מעגען מיר ערוואַרטען א קליינעס "וואוט" דאס יאהר, ווייל נישט נור וועלען זיך די אירען צוריקהאלטען פון שטימען, נאר אויף פיעלע "רייטפייערס", וועלען אבווענדענ זיין, ווייל זיי געפינען זיך אין "פראגס".

דער נייי־יאהר טאג ווערט ביי די קאטוליקען בעטראכט ווי זונ־טאג, אבער דאך איז עס קיינמאל ניט געווען קיין ארגימענט פאר ניט האלטען די מוניציפאלע וואהלען אום נייי־יאהר פאקטיש, קומען אלע וואהלען אין די קאטוליישע לענדער פאר אין זונטאגס, אזוי איז עס אין אייראפא, און אין די שפאניש־אמעריקאנישע רעפובליקען.

אין קוויבעק אפילו, האלט מען פאליטישע פערזאמלונגען גאנץ אפט אין די זונטאגס פאר די קירכען. און טעגלעך וועט מען וואלט אין יענעם פראוינץ געוואלט איינפיהרען זונטאג־וואהלען, וואלט קיי־נער ניט געהאט דאגעגען. די מעהרהייט פון אונז אבער אין טאראנטא, וואלטען זיך ביטער בעקלאגט, אויב די אידען וואלטען געווען אין דער מאיאריטעט, אין וואלטען בעשטימט זונטאג אלס דעם טאג, וועו די מוניציפאלע וואהלען געהאלטען ווערען.

הערט זיך ניט פון דיעזע ווערטער דער אלטער "פן ירבו" געשריי, וואס אונזערע שכנים האבען געגען אונז בענוצט אין אלע צייטען אין אלע יאהרען?

קיינער פון די אידען האט ניט פערלאנגט, אז מען זאל אבלעגען די וואהלען אויף אן אנדער טאג. אפילו יענע פערזאנען, וועלכע האבען זיך געכאפט דאן, וועו עס איז שוין געווען צו שפעט, האבען בלויז פער־לאנגט מען זאל פערלענגערען די וואהלען אויף עטליכע שטונדען, אין דאך הערט זיך דער געשריי פון "פלישתים עליך", אז מען דארף זיך היטען פאר א אידישער מאיאריטעט, ווייל דאן וואלט פיעלעס געמוזט געביטען ווערען.

אלס א בעווייז פון די בעציהונגען פון דער קענעדער פרעסע צו אונז, איז עס מעהר ווי ווערט געשריבען וועגען די אידישע "שווילקס", "קאהענס", און אז דיעזע "פאריינערס" (זי ווארט, וואס ווערט אפט בע־נוצט אנשטאט "דזשוס") פערפעסטען אלעס

מיר זענען ווייט פון צו קוקען אויף זאכען מיט פינסטערע ברילען, אבער דאך קען מען דיעזע בעציהונג ארויסזעהן פון די ליכטיגסטע ברילען אפילו אין דעם היגען "טעלעגראם", "מעיל" און אנדערע צייטונגען, קען מען זיך אנשטייסען אויף גענוג אידען־פיינדליכע מאטעריאלען, אבער דאך־קומט עס מעהרסטענס ניט עדיטאריעל, פאר וועלכען די רעדאקציע איז ניט פיעל פערענטוואָרטליך.

מיר בחענגען דאָ אבער א מוסטער, ווי אזוי מען קוקט אויף אונז, וועלכעס איז ערשיינען דוקא עדיטאריעל, אין איינער פון די היגע פער־שפרייטסטע צייטונגען ("סאנדיי ווארלד" פון דעם 5־טען דעצעמבער).

פיעלע פון אונזערע אידישע בירגער, האבען גענוג אורזאכען אום ניט צו שטימען אים שבת. און זיי וועלען דערפאר בעריידט זיין פון בע־מהיליגען זיך אין די קומענדע מוניציפאלע וואהלען. אזוי ווי זיי וואוינען מעהרסטענס אין ווארד דריי, וועט דער פאל, וואס די וואהלען זענען אום שבת דארטען־טרעפען איינינג אלדערמאן־קאנדידאטען. יעדער־פאלס, מעגען מיר ערוואַרטען א קליינעס "וואוט" דאס יאהר, ווייל נישט נור וועלען זיך די אירען צוריקהאלטען פון שטימען, נאר אויף פיעלע "רייטפייערס", וועלען אבווענדענ זיין, ווייל זיי געפינען זיך אין "פראגס".

דער נייי־יאהר טאג ווערט ביי די קאטוליקען בעטראכט ווי זונ־טאג, אבער דאך איז עס קיינמאל ניט געווען קיין ארגימענט פאר ניט האלטען די מוניציפאלע וואהלען אום נייי־יאהר פאקטיש, קומען אלע וואהלען אין די קאטוליישע לענדער פאר אין זונטאגס, אזוי איז עס אין אייראפא, און אין די שפאניש־אמעריקאנישע רעפובליקען.

אין קוויבעק אפילו, האלט מען פאליטישע פערזאמלונגען גאנץ אפט אין די זונטאגס פאר די קירכען. און טעגלעך וועט מען וואלט אין יענעם פראוינץ געוואלט איינפיהרען זונטאג־וואהלען, וואלט קיי־נער ניט געהאט דאגעגען. די מעהרהייט פון אונז אבער אין טאראנטא, וואלטען זיך ביטער בעקלאגט, אויב די אידען וואלטען געווען אין דער מאיאריטעט, אין וואלטען בעשטימט זונטאג אלס דעם טאג, וועו די מוניציפאלע וואהלען געהאלטען ווערען.

הערט זיך ניט פון דיעזע ווערטער דער אלטער "פן ירבו" געשריי, וואס אונזערע שכנים האבען געגען אונז בענוצט אין אלע צייטען אין אלע יאהרען?

קיינער פון די אידען האט ניט פערלאנגט, אז מען זאל אבלעגען די וואהלען אויף אן אנדער טאג. אפילו יענע פערזאנען, וועלכע האבען זיך געכאפט דאן, וועו עס איז שוין געווען צו שפעט, האבען בלויז פער־לאנגט מען זאל פערלענגערען די וואהלען אויף עטליכע שטונדען, אין דאך הערט זיך דער געשריי פון "פלישתים עליך", אז מען דארף זיך היטען פאר א אידישער מאיאריטעט, ווייל דאן וואלט פיעלעס געמוזט געביטען ווערען.

אלס א בעווייז פון די בעציהונגען פון דער קענעדער פרעסע צו אונז, איז עס מעהר ווי ווערט געשריבען וועגען די אידישע "שווילקס", "קאהענס", און אז דיעזע "פאריינערס" (זי ווארט, וואס ווערט אפט בע־נוצט אנשטאט "דזשוס") פערפעסטען דאס פאלק.

קענען מיר ביי אונזער היינטיגען צושטאנד אן ענטפער צו דעם געבען. קענען מיר ביי אונזער אנארגאניזירטקייט, אפילו אוועקשטעלען א מאכט געגען די, וועלכע פערסטען די עפענטליכע מיינונג געגען אונז?

זאלען די, וועלכע גלייבען ניט אין קיין פערבאנד פון קענעדער אי־דען, די זיעלכע גלייבען ניט אין א פעראיינינגטע אידיש־קאנאדישע אקציאן דעם ענטפער געבען, ווי אזוי זיי דענקען צו ענטפערען אין זיך פערטהיי־דיגען פון דעם "פן ירבו" געשריי.

עס איז בעוועזען צו ערוואַרטען

די ווייטערדיגע אונטערזוכונגען, וועלכע קומען פאר אין די שטאאטען, ברענגען ארויס אלץ מעהרערע איינצעלהייטען, אז די פערשיי־דענע אמאשעס, מיליטערישע שלוחים, און קאנסולען פון דייטשלאנד־עסטרייך זענען פערמישט אין קאנספיראציעס, וועלכע זענען געגען די אינטערעסען פון די פעראייניגטע שטאאטען.

אנהויבענדיג מיט די ענטדעקונגען וועגען דר. דומבא, ווערט דער צעטעל פון געמען נאך אלעס פערגרעסערט.

די ענטדעקונגען אבער דארפען ניט זיין קיין איבערראשונג, ווייל איינענטליך ווערט מען בלויז געוואר, דאס וואס עס איז תמיד געווען צו ערוואַרטען.

עס קען דאך ניט זיין, אז רעגיערונגען זאלען אויסגעבען מיליאָ־נען דאלאר, פאר אויסהאלטען מיליטערישע אמאשעס און פרעמדע לענ־דער, און קארמענען א מענגע שפיאָנען, אז זי זאל זיך מיט זיי ניט כע־נוצען דאן, ווען זייער ארבייט איז נייטיג.

דאס וואס מען זייט, דאס מוז מען שניידען, און ריינגעלט זיך ארום יעדע רעגיערונג מיט א מחנה שפיאָנען, איז דאך צו ערוואַרטען, אז זיי וועלען לעדיג ניט זיצען, און וועלען זייער ברויט פערדיענען.

היינריך ווילהעלם הערנסט

פון דער סעריע: „בעריהמטע מוזיקער פון אידישען פאלק"

צווישען די אונשטערבליכע קינסט־לער פון דער וואלט, וועלכע האבען מיט זייער שפיעלען בעצויבערט די מוזיקאלי־שע וועלט אין דער ערשטע צוויי דריטעל פון ניינצעהנטען יאהרהונדערט, פער־נעהמט היינריך ווילהעלם ערנסט איינעם פון די בעדייטענדסטע פלעצער. על איז הויפטזעכליך בעריהמט געווען פאר זיין גלענצענדער טעכניק און פאר בעזונדערען געשמאק, וואס איז געלעגען אין זיין שפי־לען, אבער עס האט איהם אויך ניט גע־פעהלט קיין טיעפע, גרינדליכע מוזיקא־לישע בילדונג, ווי עס צייגען זיינע קאמ־פאזיציאָנען, איבערהויפט דער קאָנצערט אין פיס־מאל, די „עלעגיע" און די פאנטאזיע איבער מאטיוועז פון „אטהעלא, וועלכע זיינען שטארק פערשפרייט גע־פון די דעם קעניג פון די פידעל־שפיעלער, פאגאניני, וועלכער האט געהאט אויף איהם א טיעפען, דורכגעדרינגענדען איינפלוס און וועמען ער האט א צייט לאנג גע־זוכט נאכצומאכען. אבער ניט קוקענדיג דערויף איז אין זיין שפיעלען געלעגען אזוי פיעל אריגינעלעס פיקאנטעס און כאראק־טעריסטישעס, אז ער האט ארויסגערופען די גרעסטע בעוואונדערונג און ענטציקונג איבער גאנץ אייראפא.

היינריך ווילהעלם ערנסט איז געבוי־רען געוואָרען אין יאהר 1814 אין דער שטאדט ברין. זיין מוזיקאלישע בילדונג האט ער גענאסען אין דער וויענער קאנ־סערוואטאריע, וואו די בעריהמטע מוזי־זיקער בעהם און זעיפריעד זיינען געווען זיינע לעהרער. אין פערלויף פון יענער צייט איז דער קענע בעם פון פידעל־שפי־לער, ניקאָלאָפאנאניני, געקומען קוין וויען און זיין אונפערגלייכליכעס שפילען האט אויף ערנסט'ן געמאכט אזא מעכטיגען איינדרוק, אז זיין הארציגסטער וואונש איז געווען אין יעדען פרט נאכצואמען דעם בעוואונדערטען איטאליענישן מייסטער.

ס'איז פיעלייכט געווען צופעליג, און פיעלייכט אויף טהייל אבזיכטליך, וואס ערנסט איז כמעט נאכגעפאהרען פאגאניני'ן אויף זיינע רייזען, און ער האט זיך אויפגעבעטן אויף פיעלע שטעדט צוזאַ־מענגעטראפען מיט דעם וועלט־בעריהמ־טען קינסטלער. ער האט זיך ניט בענוגענט דערמיט וואס ער האט דא אין דארט אראב־נעכאפט פון איהם געוויסע מוזיקאלישע אויסדריקע, וועלכע זיינען געווען איינגע־ארטיג פאגאניני'ס קונסט, נאר ער האט אויך נאכגעשפיעלט נאנצע קאמפאזיצי־אנען זיינע, וועלכע זיינען נאך האמאלס ניט איבערגעגעבען געוואָרען אין דער עפענטליכקייט; אויסווענדיג פון נעדעכט־נים האט ער זיי נאכגעשפיעלט.

פאגאניני האט עס געוואוסט. מען דערצעהלט וועגען דעם פאלגענדען איינ־טערעסאנטען עפיזאד:

איינמאל, דאס איז געווען אין פראנק־פורט אם מאין, האט זיך געמאכט, אז ערנסט האט אבגעשטאמט פאגאניני'ן א בעזוך. ער איז אריינגעקומען פלוצלינג און האט געטראפען דעם בעריהמטען מיים־טער מיט דער גיטארע אין האנד, בע־ו שטיין מוזיק. אז דער איטאליענער האט איהם דערזעהן, איז ער אויפגעשפרונגען פון זיין שטוהל, איז צוגעלאפען שנעל צו זיין בעם, וואו ער האט בעהאלטען זיין מאנוסקריפט, אויסרופענדיג דערביי דער־ווערטער:

„איך מוז זיך היטען ניט נור פאר אייערען, נאר אויך פאר אייערע אויגען".

אבער אזוי ווי דער פון איהם פאר־געטערטער פאגאניני, האט אויף ערנסט בעריינט דייטשלאנד, פראנקרייך, ענגלאנד הויסלאנד, איטאליען, דענעמארק און אנ־דערע לענדער, און איבעראל האט ער גע־פונען גרויסען בייפאל, איבעראל האט ער געקריגען לארבער־קראנצען פאר זיין אייר־נענדרטיגעס און פיקאנטעס שפיעלען אויף דער וויאלין. אויף איינער פון דיי זיינע רייזען אין רוסלאנד האט מען איהם געגעבען צו פיהלען, אז ער איז א אייד, אבער ער האט געוואוסט, ווי צוריקצוצאָהלען דער־פאר. ווי א שטאלצער זוהן פון זיין פער־פאלגטען אין ערנידריגטען פאלק, האט ער זיך אבגערעכענט מיט זיינע בעליידי־גער ווי זיי האבען פערדיענט.

ס'איז געווען אין מיטען פון נייג־צעהנטען יהרהונדערט. ערנסט איז דאן געווען אין ווארשא. ער האט געגעבען איינינג קאָנצערטען פאר די ארימע לייט אהן אונטערשיער פון רעליגיאן, און האט געזאלט אבפאהרען פון דארט קיין פע־פעטערבורג, וואו ס'איז שוין בעשטימט געווען דער טאג און די שטונדע פאר זיין קאָנצערט. אבער א טאג אדער צוויי פאר זיין אבפאהרען איז צו איהם געקומען א פאליציי־קאמיסאר, כדי אויינצומאהנען דעם פאליציי שטיינער, וואס יעדער איד האט געמוזט בעצאהלען פאר אויפהאלטען זיך אין ווארשא.

דער געקרענקטער קינסטלער האט בעצאהלט די פערלאנגטע סומע, אבער גלייך נאכדעם האט ער אוועקגעשיקט א בריעף קיין פעטערבורג, וואו ער האט גע־לאזט וויסען, אז נאכדעם וואס מיט איהם איז געשעהן אין ווארשא, וויל ער ניט קו־מען אהין אויפ'ן קאנצערט.

דער בריעף פון דעם „דייטשען פאגא־ניני" איז געקומען פאר די אויגען פון דעם קייזער נאקאליי דעם ערשטען. ער האט גלייך אוועקגעשיקט צוויי פעפעיעלע שלו־חים איבערצובעטען דעם בעליידיגטען קינסטלער, אבער ס'האט נארנישט גע־האָלפען. ערנסט איז געבליבען פעסט ביי זיין בעשלוס ניט צו זיין אין פעטערבורג אנשטאט דעם איז ער גלייך אבגעפאהרען אין וויען וואו ער האט אין דארטיגען גרויסען רעדוטען־זאאל געגעבען א קאנ־צערט אויף די זעלבע הויכע פרייזען, ווי מען האט געצאהלט מיט א וואך פאר דעם ביי א קאנצערט פון דעם בעריהמטען מיים־טער פון דער פיאנא, פראנץ ליסט.

ערנסט'ס פריוואט לעבען איז גע־ווען א מוסטער פון ריינקייט. ער האט גע־האט אן עדעלען כאראקטער, איז געווען גוטהערציג און האט קיינמאהל ניט פער־געסען די שווירינקייטען, די צרות, וואס ער האט געהאט אין די ערשטע יאהרען, אין אנפאנג פון זיין קאריערע, און דא־רום האט ער אונטערשטיצט יעדען יונ־גען טאלאנט מיט וואס ער האט נור גע־קענט. כאראקטעריסטיש איז אום דער הינזיכט א ברעיף וואס ער האט נור 1843 געשריבען צו דעם מוזיקער פערדינאנד דאוויד, וואו ער רעקאמענדירט אירם א יונגען מוזיקאלישען טאלאנט. ער בעט איהם צו זעהען זאָרגען כאר דעם יונגען מאן, ער זאל האבען דאס נייטיגע אויס־צוקומען, כדי ער זאל קענען רוהיג שטו־דירען. „די עראינערונג פון מיינע יונגע יאהרען, דער אנפאנג פון מיין קאריערע", שרייבט ער אין דעם בריעף, „שטעהט מיר צו לעבעדיג פאר די אויגען. איך וויים צו שטארק, ווי גוט עס איז, ווען די מענ שען בעגעגענען אונז דאן פריינדליך, ווי אזוי א גוט אין פריינדליך ווארט פון אן אנערקענטען קינסטלער דערקוויקט אונ־ער הארץ און הויבט אויף אונזער מיטה־מה — איך וויים דאס אלעס צו גוט, אז איך זאל ניט בענוצען יעדע געלעגענהייט אין אנווענדען דיזע ערפאהרונג פאר אנדערע".

אן אינטערעסאנטע אנעקדאָטע וועגען דעם גרויסען וויאלין־קינסטלער דערצע־לט אלבערט מאזער, איינער פון אזעהן „אאבאיס" ביאגראפען. היינריך ווילהעלם ערנסט פלעגט עפט בעזוכען די שטאדט באדאָדא, פראנקרייך, און איז געווען א שטענ־דיגער איינגעהער ביי דער דארטיגער פאר־מיליע ביארנעז, וואו דער קינסטלער פלעגט איינפאך פרגעטערט ווערען. די קליינע ענאל ביירנעז, די טאכטער פון הויז, וועלכע איז שפעטער געווארען די פרוי פון פראנץ פאן מענדעלסזאהן, א נאהענטער לעבע פונ'ס בעריהמטען קאמ־פאזיטאר האט אלס קינד ביי ערשטוינונג און בעוואונדערונג בעמערקט, אז איהרע עלטערען פלעגען בעטראכטען דעם וויאלין־קינסטלער ערנסט ווי א מין העכערען וועז־זען דערפון האט די קליינע ענאל געדרונ־גען, אז דער פידעל־שפיעלער, וועלכער האט דאן געטראגען א קאפ מיט גע־היכטע, געגרייזעלטע האר, מוז זיין א גרויס־סער מאן. זי האט גערגעוואלט האבען עפעס אן אנדענקען פון דעם גאנעיאלען וויאלינליסט, זי האט אבער ניט געוואגט עס צו בעטען ביי איהם. איין אבענד אבער, ווען ערנסט איז געזעסען אין סאלאן מיט איהר מוטער, פערטיעפט אין זיין מוזיק, האט דאס מייידעלע גענומען א שערעל, האט זיך שטילערהייט צוגערוקט צו דעם ווירטואָז און אונבעמערקטערהייט אבגע־שניטען א בינדעל פון זיינע געגרייזעלטע האר און עס בעהאלטען צווישען איהרע זאכען.

פיעלע יאהרען שפעטער, ווען די קליינע כאור'טע איז אויסגעוואקסען און איז שוין לאנג געווען א פרוי און א מו־טער, האט זי זיך געטראפען מיט דעם בע־ר'המטען וויאלינ'ס אין בערלין און האט זיך מודה געווען פאר איהם אויף דעם א טענמאט, וואס זי האט אין איהר קינ־דערשער אונשולד בעגאנגען. ערנסט האט מיסגעהערט די געשיכטע און האט זיך פערטראכט. דאן האט ער א פיהר געט־אהן מיט דער האנד צווישען זיינע שטאר־קע שיטער געוואָרענע האר און געזאגט: „ווי גאט איז אויך ליעב, ניט מיר צוריק דאס דאזיגע ביבעל האר; ס'קע־ן דאך מיר איצט אזוי גיט צוגיין קומען."

ערנסט איז געשטארבען אין 1865 אין דער שטאדט ניצא, נאכדעם ווי ער האט א ייט לאנג געליטען פון א רוקען ביין־קראנקהייט. ער האט איבערגעלאזט דעם עטליכע קאמפאזיציאָנען פאר פי־דעל און פיאנא, וועלכע זיינען יאהרען לאנג געשפיעלט געווארען מיט בייפאל אויך די קאָנצערטען אבער די פעל פון זיין קאמ־פאזיטאר־רישען שאפען איז זיין „פיס־מאל־קאנצערט", וואס שטייגט אריבער אלע זיינע אנדערע קאמפאזיציאָנען און איז א ווירקליכעס מוזיקאלישעס מייסטער־ווערק.

איינ'ם לאנד פון מאטען אברהם

א גרויסע מאסענפערזאמלונג איז מיט אפאר וואכען צוריק אפגעהאלטען גע־ווארען אין לאנדאָן, ביי וועלכער אן אנ־נעזעהענער לאנדאָנער איד, א פילאנטראָפ און געלעהרטער, מר. הערמאן לאנדוי, האט געמאכט אן אפיעל אפאר א אידישע קרוין־קאלאָניע אין ארם נהרים. דאס איז געווען א רעדע וואס האט בעוויזען ווי גרינדליך דער מאן האט דורכגעשטודירט אלעס וואס איז נוגע מעסאָפאָטאמיען, ער האט אונטער אנדערע זאכען געזאגט:

היינטיגען אבענד וועל איך ציהען די אויסמערקזאמקייט פון די פאטריאטישע אידען אויף דעם לאנד, וואו אונזער זוי־דע אברהם איז געבוירען געווארען. איך זאג "פאטריאטישע" דערפאר, וואס דיעזעס גרוים און ליידיג לאנד איז ארויס־געפאלען אין די הענד פון ענגלאנד און וועט קענען אין דער צוקונפט געניסען פון דעם פריעדען און זיכערהייט, וואס אונ־זער בעליעבט ענגלאנד שענקט יעדען איינעם, וועלכער שיצט זיך אונטער איהר פלאג; "פאטריאטישע אידען" דערפאר וואס מיר פערלאנגען, אז די ערשטע צו־גניסען פון יענע ברכות, זאָלען זיין די ארימע און איבעראל אינטערדריקטע אי־דען; און דערפאר, וואס מיר וואָלטען געווען צופריעדען צו טהאָן עפעס אר־דער לייזונג פון דער אידישער פראגע, וועלכע איז געווען דער גרויסער מיליאָן־שען יעדען פריהמאָרגען האט זיך דער־איר דאס לייזונג פון דער אידישער פראגע, וועלכע איז געשטאנען הורך די גוואלד־טהאטען אין איז ניט פרשוואונדען אין פערלויף פון יאהרהונדערטע פון אפטע אויסברוכען פון גרויזאמער און פאלטער־ער א זאך, וואס וועט געשאפען ווערען באלד דורך די מיטלען, וואס מיר פאר־מאָגען, "השמים שמים לד' והארץ נתן לבני אדם". דאס צונויפברייגגען די אי־דען קיין מעסאָפאָטאמיען, דאס בעשיר־מען פון א אידישע קרוין־קאָלאָניע דאר־טען אונטער דער ענגלישער אויבער־מאכט איז אזוי מעגליך דאס אפילו אויך, ווי אלט איך זאל ניט זיין, האָף נאך צו דערלעבען עס צו זעהן.

מעסאָפאָטאמיען איז איצט צוטהיילט אין דריי וויליאיעטען: מאָסול, באגדאד און בוסרא. דעם נארדליכען טהייל פון דיעזע מאָסול, קענען מיר דערווייל ניט אריינעהמען אין חשבון; דער באגדאד וויליאיעט נעהמט ארום א שטח פון 55,540 קוואדראט־מיילען, מיט א בע־פעלקערונג פון 11 נפשות אויף א מייל; כמעט א פערטעל פון דער בעפעלקערונג פון דעם באגדאד וויליאיעט, 850,000 נפשות, וואהנט אין דער שטאדט באגדאד. דער בוסרא־וויליאיעט נעהמט ארום א שטח פון 53,880 קוואד־ראט־מיילען מיט א בעפעלקערונג פון 8 נפשות אויף א מ'יל. די גרעסטע מעהר־הייט פון דיעזער בעפעלקערונג זיינען מיסולמאנער און אין דעם באגדאד ווע־לאיעט זיינען מעהר פון א העלפט נאר־מאדען (וואנדער־שבטים), אין פוסרא זיינען זיי עפעס ווייניגער. דאס לאנד איז דארום אין אלע הינזיכטען ניט בע־פעלערט, און יוען עס וועט זיך דאר־טען אנפאנגען א אידישע קאָלאָניזאצי־אָנס ארבייט, וועט דארום קיינער ניט שטעהען אין געפאהר בערויבט צו ווע־רען פון זיינע ניטער. א עהנליכע קאָ־לאָניזאציע האט שוין פאסירט אין אונ־זער צייט.

פאר דער אויסבויונג פון דעם טשענאב קאנאל אין פאנדשאב איז אויס־געבעסערט געווארען 1,830,525 אהער לאנד, אויף וועלכער עס האט זיך בע־זעצט א בעפעלקערונג פון 792,666 נפשות. דיעזע צאָהל מענשען האט זיך טען. א פאלק, וואס איז אריינגעלייט לויט זיין אבשטאמונג, און א לאנד מיט א פאלעסטינא'ער קלימאט. ווי אזוי ברענגט מען זיי צוזאמען? דאס איז מיין פלאן:

איך שלאג פאר צו גרינד